

Betóya-Sprachen Nordwestbrasiiliens und der angrenzenden Gebiete (fortsetzung)

Author(s): Theodor Koch-Grünberg

Source: *Anthropos*, Bd. 9, H. 5./6. (Sep. - Dec., 1914), pp. 812-832

Published by: Anthropos Institut

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/40443137>

Accessed: 20-06-2016 09:26 UTC

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at

<http://about.jstor.org/terms>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Anthropos Institut is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Anthropos*

Betóya-Sprachen Nordwestbrasieliens und der angrenzenden Gebiete.

Von THEODOR KOCH-GRÜNBERG.

(Fortsetzung.)

Desána. Rio Tiquié. **Yahúna.** Rio Apaporis.
Yupúa. Rio Apaporis. **Kueretú.** Miriti-Paraná.

A. Körperteile.

Desána.	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Zunge <i>nériru</i>	<i>dólo, (n)dólo</i>	<i>nēnókēka</i>	<i>siámelako</i>
Mund <i>dixstro</i>	<i>diḡ(t)si</i>	<i>dihokópe, lihokópe</i> ¹	<i>strisepu</i>
Lippen <i>dixsibero</i>	<i>diḡ(t)sigat(š)i</i> ²	<i>dihéa, lihéa</i> ³	<i>strisepu</i>
Zahn <i>guhḡkuli</i>	<i>goxpéga, góxpēga</i>	<i>ōpla</i>	<i>sikohiri</i>
Nase <i>tninu</i>	<i>ēgēle</i> ⁴	<i>ōme</i>	<i>sikoméo</i>
Nasenloch <i>inigoberi</i>	—	<i>ōmekopea</i>	—
Auge <i>kutri</i>	<i>yēlē</i> [(n)gámu] ⁵	<i>ya'kod</i>	<i>siakókia</i> ⁶
Ohr <i>gá'mtno</i>	<i>(g)ámu, (n)g(n)ámu,</i>	<i>ámó, ā'mē</i>	<i>sikiańlo</i>
Ohrloch als Gehörgang <i>gámigobe</i>	—	<i>ámokopea</i>	—
Loch im Ohr läppchen <i>ga'minógobe</i>	—	<i>ámóakakopea</i>	—
Stift im Ohr läppchen <i>ga'minotsdlloxka</i>	—	<i>amukótoa, amokótoa</i>	—
Loch in der Unterlippe <i>dixsipuligobe</i>	—	<i>hāt(s)lkopea</i>	—
Stift in der Unterlippe <i>dixstpulitsajánideḡka</i>	—	<i>hāt(s)la</i>	—
Loch in der Nasenscheidewand —	—	<i>ōmekenikopea</i>	—
Stift in der Nasenscheidewand —	—	<i>ōmetēni(e)</i>	—
Stirn <i>dlapu</i>	<i>dēxpēli</i>	<i>kóa</i> [dēpokóa]	<i>sikoayéke</i>
Kopf <i>dēxpáru</i>	<i>kúēlē</i>	<i>lupukóa, lēpokóa,</i>	<i>stroho</i>
Kopfhaar <i>póali</i>	<i>póa</i>	<i>lupúkomihla, dēpó-</i> <i>komihla</i>	<i>strohōre</i>
Augenbrauen <i>kulsipóali</i> ⁶	<i>ylmogat(š)i</i>	<i>yakólipitekoa</i>	<i>siagónēkeri</i>
Augenwimpern <i>kulsipóali</i> ⁶	<i>ylmogat(š)i</i>	<i>yakotáya, yakotá-</i> <i>(d)ya</i>	<i>siakorasēhoiri</i>
Bart <i>dixstpoali</i>	<i>diḡsipoa</i>	<i>dihetáya, lihetáya</i>	<i>sigoḡtagidhoiri, si-</i> <i>goḡtakidhoiri</i>
Schamhaar <i>gēlapoali</i>	<i>nūlipóa</i>	<i>pūluitá</i>	—
Achselhaar <i>kādoxkápoali</i>	—	—	—
Wange <i>uayúpona</i>	—	<i>yetéa</i>	—
Kinn <i>dixsipuliru</i>	—	<i>dihékóa</i>	—
Schulter <i>komēpero</i>	<i>dl(ḡ)kagúu</i>	<i>hihóa</i>	<i>sikiakómēno</i>
Arm <i>dēxká</i>	<i>dl(ḡ)ka</i>	<i>nikapēpe</i>	<i>siliklapē</i>
Ellbogen <i>dēxkápuliru</i>	—	<i>nikapēpetáliaka</i>	—
Hand <i>mohópama</i>	<i>múhu</i>	<i>pí'taka</i>	<i>simaḡumpu</i>
Handrücken <i>mohópama</i>	—	<i>pitapéta</i>	—
Handfläche <i>mohóliru</i>	—	<i>pitatót(š)i(e)</i>	—
Finger <i>mohótseri dīxpelu</i>	<i>muhúatḡu, muhúua-</i> <i>(t)su; muhúuatseru</i> ⁷	<i>pitauaḡoa</i>	<i>simaḡe</i>
Daumen <i>ūē(a)liru</i>	—	<i>pitapákoaka</i>	—

¹ Das Yahúna hat, wie die Dialekte des Pirá-paraná, einen zwischen *d*, *l* und *r* schwer zu unterscheidenden Laut. ² Dieses *t(š)* ist ein Laut zwischen *ts*, *tš* und *tḡ*. ³ Endungen *éa*, *óa*, *ia* sehr undeutlich. ⁴ Anlautendes *ē* dumpf, guttural. ⁵ *g* sehr weich. ⁶ In diesen Zusammensetzungen ausdrücklich mit *s* (*kuisi*), als einfaches Wort mit *r* (*kuiiri*) angegeben. ⁷ Später angegeben.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Zeigefinger <i>tsiupáiliru</i>	—	<i>hóatanikipi(a)</i>	—
Mittelfinger —	—	<i>hóatanikerokalkaka</i>	—
Ringfinger —	—	<i>pitóahoa</i>	—
Kleinfinger <i>kāmhálu</i>	<i>muhúuatsutsigēle</i>	<i>pitatttiaka</i>	<i>simáukikiakio</i>
Fingernagel <i>mohótsirupēru</i>	<i>muhúgat(š)i</i>	<i>mamálahe</i>	<i>simaoráso</i>
Oberschenkel <i>goxsó</i>	<i>gētḡá</i>	<i>dihóá, lihóá</i>	<i>siritu</i>
Unterschenkel <i>nyĩ(g)ḡ(ē)</i>	<i>(g)ḡē, (n)g(a)ḡē</i>	<i>nyĩká</i>	<i>sinekébe</i>
Schienbein —	— [<i>ēdiile</i> ¹	<i>nyĩkáome</i>	—
Wade <i>nyĩn(g)álaru</i>	<i>(g)(n)ḡḡdiile, (g)(n)ḡ-</i>	<i>nyikaliye, nyikáliye</i>	—
Knie <i>yálixkapu</i>	<i>gētḡagúu, (n)yika-</i>	<i>nyikalupúa</i>	<i>siukúyehu</i>
	<i>dl(x)pu</i>		
Kniekehle <i>nyĩ(g)ḡ(n)(g)ēdoxka; nyē(g)ḡ(n)-</i>	—	—	—
<i>(g)ēdoxka</i> ²			
Fuß <i>gubúpama</i>	<i>gēapa</i>	<i>ūpúa, ōpúa</i>	<i>sikoxúla</i>
Fußrücken <i>gubúpama</i>	—	<i>ūpupéta</i>	—
Sohle <i>gubúkore</i>	—	<i>ūputót(s)ia</i>	—
Ferse <i>gubúliru</i>	—	<i>ūput(s)ika</i>	—
Fußknöchel <i>ḡnyḡnyaru</i>	—	<i>ūpuálíkaka</i>	—
Fußsehne <i>nyĩ(g)ḡ(n)(g)ē(g)ḡḡ, uyĩn(g)ḡ(n)-</i>	—	—	—
<i>(g)ē(g)ḡḡ</i>			
Zehe <i>gubútsinidixpelu, gubútsinidixperu</i>	<i>gēapauatḡu, gēa-</i>	<i>npúahoa, ōpúahoa</i>	<i>sikoxúio</i>
	<i>páua(t)su, gēapau-</i>		
	<i>at(š)u</i>		
Zehennagel <i>gubútsepēroli</i>	<i>gēapagat(š)i</i>	<i>mamálahe</i>	—
Körper <i>dexpé</i>	<i>yadúhe</i>	<i>dipaúia, dipaúla</i>	<i>sihtre</i>
Hals <i>uḡnḡ(g)ḡ</i>	<i>yaué</i>	<i>uámēa</i>	<i>siuahikié</i>
Nacken <i>kḡtē</i>	—	<i>uámēa</i>	—
Kehle <i>uērériru</i>	<i>yagókokoa</i>	<i>uamētósia</i>	<i>siuahétoro</i>
Achselhöhle <i>kḡdoxka</i>	—	<i>kḡkoperoka</i>	—
Schulterblatt <i>komēpero</i>	—	<i>ua(d)yumeká</i>	—
Rippen <i>mē(g)ápatole</i> ³ , <i>mē(g)ápatoe</i> ³	—	<i>yataúila</i> [<i>kla</i>]	—
Brust <i>kolétipi, korétipi</i>	<i>kolémētē</i>	<i>kālimaktiya, kālima-</i>	<i>sikotitilē</i>
Brustwarze <i>axpíro</i>	<i>óxpele</i>	<i>ḡpea</i>	<i>sihuhēre</i>
Weibliche Brust <i>axpíro</i>	<i>óxpele</i>	<i>ḡpea</i>	<i>sihuhēre</i>
Bauch <i>páru</i>	<i>tuxtúlu, yatuxtúlu, yemēá</i>		<i>sihakeké</i>
	<i>yadu(x)túru</i>		
Nabel <i>tsomóno</i>	<i>t(š)umúnu, yat(š)u-</i>	<i>homokópe</i>	<i>sitoúkia</i>
	<i>múnu, yasómono</i>		
Rücken <i>tsū(g)ūpinḡ(g)ḡḡ</i> ⁴	<i>pē(ē)lá</i> ⁵ , <i>pēlág(e),</i>	<i>uahéa</i>	<i>sihetēhtre</i>
	<i>yapēlág(e)</i>		
Gesäß <i>gōróperu gōlóperu</i>	<i>gērāpe</i>	<i>yopéa</i>	<i>siahu</i>
Penis <i>yēru</i>	<i>nūli</i>	<i>nulla</i>	<i>sinoni</i>
Scrotum <i>axpinóto</i>	<i>uaxpí(g)ḡpe</i>	<i>uaxpiniakoa</i>	<i>simahēre</i>
Testikel <i>axpinotóyeri</i>	<i>ua(x)pitiēle</i>	<i>uaxpiniaholiá</i>	<i>simaháliāre</i>
Membrum muliebre <i>yē</i>	<i>bálu</i>	<i>ya'ná</i>	<i>yandré</i>
Vagina <i>yérigobe</i>	<i>bálugō</i>	<i>ya'nákope</i>	<i>yanágohe</i>
Clitoris <i>kōré, kōlé</i>	<i>bliitu</i>	<i>kōpahike</i>	<i>yéhēre</i>
Anus <i>gēlabe</i>	<i>gētago, yagētago</i>	<i>itopéa</i>	<i>sikētágohe</i>
Haut <i>gaxtsíro</i>	<i>yagát(š)i</i>	<i>áhēa</i>	<i>siráso</i>
Fell <i>gaxtsíro</i>	—	—	—
Knochen <i>goá</i>	<i>ya(g)(n)úe</i>	<i>ḡá</i>	<i>sikodri</i>

¹ Inlautendes *ē* dumpf guttural. ² Von einer anderen Desána erhalten. ³ *ē* dumpf, guttural. ⁴ Offenbar = „Rückgrat“. ⁵ *(ē)* ist heller als *ē*.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Blut <i>dí</i>	<i>yadi</i>	<i>diúga</i>	<i>lləri</i>
Ader <i>wáddali</i>	—	<i>yěniyá</i>	—
Puls <i>tsiúpona</i>	—	<i>liuǵ(d)yieká, diuǵ(d)-</i>	—
Fleisch <i>átro</i>	<i>yadli</i>	<i>dila</i>	<i>[yieká sikiatrę</i>
Sehne <i>wáddali</i>	—	<i>yěnyla</i>	—
Herz <i>tsiúpona</i>	<i>yáoama</i>	<i>ónimakia</i>	<i>siamǵkia</i>
Eingeweide <i>ye(e)métuli</i>	—	—	—
Magen —	—	<i>yamálaká</i>	—
Darm —	—	<i>ítapit(s)ia</i>	—
Fett <i>ǵye</i>	<i>yáui(x)kětsi</i>	—	—
Speichel <i>dixsiku</i>	—	<i>liókaka, diókaka</i>	—
Urin <i>kólé, kóré</i>	<i>ya(g)náuli, (g)nú-</i>	<i>óléa, ó'léa</i>	<i>sikonǵri</i>
Schweiß <i>yehátsirigoali</i>	—	<i>[(u)li ihtuǵtsia</i>	—
Träne <i>kólexko, kóreǵko</i>	—	<i>yakókaka</i>	—
Kot <i>ǵlá</i>	<i>yagǵla</i>	<i>itá</i>	<i>ǵetári</i>
Flatus <i>tábole, tábore</i>	—	<i>itopeǵhálika</i>	—
Atem <i>tsiunduxháko</i>	—	<i>(n)dyiaká</i>	—
Wunde <i>kámlno</i>	—	—	—
<i>Purupuru</i> (Hautkrankheit) <i>purúpuru</i>	—	—	—
Schnabel <i>ueǵkóininu</i> ¹	—	<i>nahǵómeǵa</i> ²	—
Schwanz <i>diǵy(i)póleru</i> ³ , <i>ueǵkópóleru</i> ⁴	<i>bǵ(g)ǵlǵ, bǵǵle</i> ⁵	<i>uaipikóá</i> ⁶	—
Flügel <i>ueǵkowǵll(g)e</i> ⁷	—	<i>kahǵpitta</i>	—
Feder <i>ueǵkopódi</i> ¹	<i>póá</i> ⁸	<i>kipótiá</i>	<i>tǵhaǵtri</i>
Flosse —	—	<i>uaihtro, kihtrao</i>	—

B. Elemente, Natur.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Wasser <i>dexkó</i>	<i>dǵ(x)ko</i>	<i>ókoa, hókoa</i>	<i>kótapu</i>
Fluß <i>diá</i>	<i>dlaya</i>	<i>diáka, liáka</i>	<i>láya</i>
Bach <i>pērāma</i>	—	<i>diámaka, liámaka</i>	—
Lagune <i>dixtálu</i>	<i>títála</i>	—	<i>ritäre</i>
Cachoeira (Stromschnelle, Wasserfall) <i>ǵxtámu</i>	—	<i>átá</i>	—
Schmaler Flußarm (Paraná miri) <i>yüll</i>	—	—	—
Feuer <i>pǵdme</i>	<i>piǵlǵ</i>	<i>pǵká</i>	<i>ǵǵhiǵkiǵ</i>
Rauch <i>ómú</i>	<i>bá(d)yi</i>	<i>ómákaka</i>	<i>ǵǵǵápiári</i>
Asche <i>nuxhoá</i>	—	<i>ǵa</i>	—
Kohle <i>nixtl, (pǵáme)nixti</i>	—	<i>pǵkapulúa</i>	<i>yakotittri</i>
Brennholz <i>pǵá</i>	<i>pǵa</i>	<i>pǵká</i>	<i>ǵǵ(e)kiéri</i> [lokéri]
Himmel <i>ǵmǵtsi</i>	<i>ue(x)sǵ</i>	<i>ǵmta</i>	<i>ǵǵ(e)mǵlokéri, ǵǵ'mǵ-</i>
Wolke <i>imtkakuruli</i>	—	<i>uhǵpema</i>	—
Regen <i>dexkó</i>	<i>dǵ(x)ko</i>	<i>ókoa</i>	[<i>siga kótari</i>
Nebel —	—	<i>namátsika, namá-</i>	—
Tau <i>butribu</i>	—	<i>namásiga</i>	—
Feiner Nebelregen —	—	<i>ó(o)diáka</i>	—
Wind <i>mtnu</i>	<i>utǵ</i>	<i>utnoa</i>	<i>idre</i>
Blitz <i>buxpú</i>	<i>ue(x)pa</i>	<i>uipóá, uǵpóá, ui(x)-</i>	<i>mǵholaláǵani</i>
		<i>póá, uǵpodyǵǵa</i>	
Donner <i>buxpúpǵgumtǵna</i> ⁹	<i>ue(x)papabǵkǵ</i>	<i>uǵpóhaiga</i>	<i>mǵ(e)ho, mǵ'ho</i>

¹ Papagei. ² Tucano. ³ Hund. ⁴ Papagei. ⁵ Vogel. ⁶ Fisch. ⁷ Papagei. ⁸ Dieses anlautende *p* hat eine schwache Hinneigung zu *ǵ*. ⁹ Dieses Wort heißt offenbar nach den Gestikulationen, die dabei gemacht wurden, „der Blitz hat eingeschlagen“. — Das Desána hat, wie mir ausdrücklich erklärt wurde, für „Blitz“ und „Donner“ gewöhnlich nur ein Wort: „*buxpú*“. (Ebenso das Tukáno: *bǵxpó*.)

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Regenbogen <i>buidá</i>	<i>patua(d)yá</i>	<i>omaɣalia</i>	<i>puɣmokiapɛ</i>
Sonne <i>ābɛ</i>	<i>auɛ, awɛ</i>	<i>ihia, aiyagá</i>	<i>hɔ'ia</i>
Schatten <i>yexsébereno</i>	<i>sɛsáama; (t)siɣ(t)si,</i> <i>(t)sɛx(t)sɛ¹</i>	<i>pítánanalika, pítál-</i> <i>alalika², tsapéua-</i> <i>lalanika, tsapéua-</i> <i>lalalika³</i>	<i>sihɔtiri</i>
Jahr —	—	<i>ínakuliugɛnaka</i>	—
Regenzeit —	—	<i>okónimi</i>	—
Trockenzeit —	—	<i>ihlayɛðika</i>	—
Tag <i>ɛmɛ</i>	<i>ɛmɛðɛ(x)ka, uahuá</i>	<i>imia</i>	<i>tapothiasi</i>
Nacht <i>yamika</i>	<i>yami</i>	<i>yamia</i>	<i>yá'miri</i>
Morgen <i>yamɔ(g)á</i>	<i>uasúaa, uahodagamaɣ</i>	<i>uahɛroga, uɛroga</i>	<i>tapoihia</i>
Mittag <i>góeripoe</i>	<i>áuepɛlage</i>	<i>ayatɛuahirikádyu,</i> <i>uahirikádyu</i>	<i>aianámati</i>
Abend <i>yamika</i>	<i>náige</i>	<i>málaaɣdyu</i>	<i>lerárɛ</i>
Morgenrot —	—	<i>odliliga</i>	—
Mond <i>ābɛ</i>	<i>yamimageáue</i>	<i>yámigakiaɣdyá,</i> <i>yámigakiaɣagá</i>	<i>hɔ'ia</i>
Neuer Mond <i>mamadaɣy(o)áɣɛ</i>	<i>áuemame</i>	<i>mámakiaɣdyá</i>	<i>haiámamáke</i>
Vollmond <i>buhɔbáɣɛ</i>	<i>áueɔúua</i>	<i>ayaká</i>	<i>haiakullsi</i>
Ringförmiger Mondhof —	—	<i>áheá</i> [kɛka]	—
Mondfinsternis <i>ābɛ tsɛnɔ(g)ɛ</i>	—	—	—
Sonnenfinsternis <i>ābɛ tsɛnɔ(g)ɛ</i>	—	—	—
Stern <i>nɛyaxka</i>	<i>yokóro, yokólo, yox-</i>	<i>táɣia, tá'pia</i>	<i>yákohe</i>
Plejaden <i>nɛkaturu</i>	<i>yoxkólo</i> [kólo]	<i>táɣia</i>	<i>kuhúlo</i>
Milchstraße <i>nɛkama</i>	—	—	—
Erdboden <i>niɣkú</i>	<i>ti(x)tá</i>	<i>ka(a)ia, ka'ia</i>	<i>kiáirɛ</i>
Feld, Campo <i>tábolero</i>	—	—	—
Weg <i>maá</i>	<i>máa</i>	<i>maá</i>	<i>márɛ</i>
Berg <i>ɛlé</i>	<i>ti(x)teɛmɛma</i>	<i>makánikia</i>	<i>puɔɔɛ</i>
Wald <i>nɛ(g)ɛ⁴</i>	<i>makáɣɛ, ma(x)káɣɛ</i>	<i>makáka</i>	<i>mákiálokɛɛɛ</i>
Insel <i>nɛ(g)ɛno⁴</i>	<i>ti(x)tapurú, ti(x)ta-</i>	<i>hómulika</i>	<i>kiáito</i>
Strand, Sandbank, Sand <i>ɛmiparo</i>	<i>pu(o)lé</i>	[pulú] <i>póɔia, póɔ(s)ia</i>	<i>hónto</i>
Stein <i>ɛxtá</i>	<i>(n)gɛlé</i>	<i>áta</i>	<i>si(i)hu</i>
Bimsstein —	—	<i>hopóá</i>	—
Weißer Ton (zum Essen) —	—	<i>éoa</i>	—
Gelber Ton (zum Bemalen) —	—	<i>hóɔl(s)ipoa</i>	—
Loch <i>góbɛ</i>	—	—	—
Grab <i>maxságoɛ</i> (= Leuteloeh)	—	—	—
Meer —	—	<i>kirkapunyuto</i>	—
Rio Solimões —	—	<i>u'kádyali</i>	—
Rio Yapurá —	—	<i>gamauɛni, gama-</i>	—
Rio Apaporis —	—	<i>apapulí</i> [wɛni]	—

C. Haus, Gerät.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Dorf, Heimat <i>maxká</i>	<i>yauesɛ, yaue(x)(t)sɛ</i> (Heimat)	<i>māká</i>	<i>merluɛsɛɛɛ, meliue-</i> <i>sɛɛɛ</i> (deine Heimat)
Haus <i>wii</i>	<i>uɛɛ, uɛlé, uɛɛlé</i>	<i>uiiya, uila</i>	<i>uɛri</i>
Eingang <i>diɣslporo</i>	—	<i>kopɛɛká</i>	—

¹ = „kalt“. ² Schatten der Hand. ³ Schatten des Hutes. ⁴ Beide *ɛ* dumpf, guttural.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Ausgang <i>wigólotx(e)amu</i>	—	<i>uðpakopéa</i>	—
Falltür <i>diɣsipialitɕe</i>	—	<i>hāapālóa</i> (Holztür)	—
Strebepfosten <i>bōrá, bōlá</i>	—	<i>bo(x)lá</i>	—
Wand —	—	<i>koapái(a), koapái(e)</i> ¹	—
Horizontallatten, die die Paxiúbalatten der Wand in der Mitte zusammenhalten —	—	<i>bátumaa</i>	—
Balken, die auf den Paxiúbalatten der Wand aufsitzen und das Dach tragen —	—	<i>koālapái(a), kōāla-pái(e)</i>	—
Schräge Dachsparren —	—	<i>uiuahoa</i>	—
Dachbekleidung aus Blättern der Caraná-Palme —	—	<i>mula, muíya</i>	—
Horizontalsparren, an denen diese Caraná-Blätter befestigt sind —	—	<i>muipái(a)</i>	—
Rauchfang —	—	<i>pāsikopea, pā(t)si-</i>	—
Pflanzung <i>poé</i>	<i>éba, é(x)ba</i>	<i>diyóa [kopéa]</i>	<i>yakotahtré</i>
Fackel aus Kienholz <i>mepell</i>	—	—	—
Hafen —	—	<i>pāpitaka</i>	—
Lagerplatz im Walde (l. g.: <i>mitasáua</i>) —	—	<i>kōlimatá</i>	—
Gerüst im Haus, um Sachen darauf zu legen oder daran zu hängen <i>kāyá</i>	—	—	—
Sitzschemel <i>tsēró</i>	<i>dóama</i>	<i>dúpalikumúa, lúpali-</i>	<i>káu</i>
Curauáfasern (zum Binden) <i>yohó</i>	—	— [<i>kumúa</i>]	—
Hängematte <i>pā(g)ě, pā(g)ě</i>	<i>púe</i>	<i>páua</i>	<i>hde</i>
Hängematte aus Baumwolle —	—	—	<i>i(i)otáhæ</i>
Hängemattenstricke —	<i>pue(x)kálu</i>	<i>paukáno</i>	—
Baumwolle <i>yulá, yurá</i>	<i>yulámé</i>	<i>yutáka, yu(x)táka</i>	<i>i'(i)otārē</i>
Tuch <i>tsálíro</i>	—	<i>sáya</i> (portugiesisch)	—
Tragkorb der Weiber <i>púibu</i>	<i>pēi</i>	<i>pila</i>	<i>ó(o)atu</i>
Tragkorb der Männer um Coca-Blätter zu hängeln <i>pultsamu</i> [holen —	—	<i>uarārapiia</i>	—
Flacher Korb für Mandiocafladen (Beijús) usw. <i>u(e)hékuru</i>	<i>náxkala</i>	<i>popóloka</i>	<i>tēlolipuku</i>
Großes, flaches, feines Mandiocasieb <i>tsírúli</i>	<i>yáegéle</i>	<i>bikaripepe, mikali-</i>	<i>tflōri</i>
Großes, flaches, gröberes Mandiocasieb <i>tsíbulu, tsíburu</i>	—	<i>pepéa [pepe]</i>	—
Flacher, grober Korb zum Aufbewahren von Früchten, Knollen usw. <i>ōé</i>	—	—	—
Tiefer Korb zum Aufbewahren von Farinha (Mandiocamehl) <i>dēnemú</i>	—	—	—
Zylinder aus Baumrinde zum Aufbewahren von Mandiocamasse <i>ōsetsalino</i>	—	—	—
Kleines, rundes, sehr feines Sieb, um Cocablumen zu sieben. —	—	<i>bikalipepemanakana</i>	—
Matte zum Zudecken von Gefäßen <i>bēhēró</i>	—	—	—
Geflochtener Schlauch (<i>tipiti</i>) zum Auspressen der Mandiocamasse <i>uaxtikuru</i>	<i>pínu</i>	<i>ānyápakeaka</i>	<i>āydhāke</i>
Viereckige Tasche der Männer [aus Tucum-schnüren für Kleinkram —	—	<i>uahúa, uahupiy(e)</i>	—
Strickrahmen z. Verfertigen dieser Taschen —	—	<i>uahutakóa</i>	—
Feuerfächer <i>uērēno, uēlēno</i>	—	<i>uēnla</i>	—
Kalabasse <i>kóatsuru</i> (große Kalabasse); <i>kōālu, kōāru</i> (kleine Kalabasse zum Schöpfen)	<i>kóa; kōamā(g)ě</i>	<i>pétakoa; pétakoma-kanaka</i>	<i>kōrokia; kōrokolej-kia</i>

¹ Wand aus vertikal nebeneinander gestellten Paxiúbalatten.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Kochtopf <i>kípútsuru</i>	<i>txó(o)lo, t(š)ó(o)lo, sóro, sôlo</i>	<i>hotoitahá</i>	<i>hēnekealo</i>
Eiserner Kochtopf <i>kōmetsoró</i>	—	—	—
Großer Kaschiritopf —	—	<i>hotopakiēká</i>	—
Tiefe Topfschale, in der man Mandiocamasse gären läßt <i>tsōlópa, tsōrópa</i>	—	—	—
Große, flachere Topfschale für Manicuéra (abgekochten Mandiocasaft) <i>yoxkátsolo, yoxkátsoro</i>	—	—	—
Tongefäß für das Getränk Kaapí <i>gaxbútsolo, gaxbútsoro</i>	—	—	—
Wassertopf mit zwei Henkeln <i>tsōróbu</i>	—	<i>ókolihotó, hokólihoto</i>	—
Tonschale —	<i>gaxpipáxtsula</i> (Schale für Coca)	<i>tsēróa; tápioto</i> (Topfschale für Coca)	—
Tonschale mit Fuß als Handgriff —	—	<i>muákahe</i>	—
Töpferton <i>mdta</i>	—	—	—
Sanduhrförmiges Gestell aus Stäbchen für Gefäße <i>yuiró</i>	—	—	—
Mörser <i>pāmōno</i>	—	<i>taāpitúalike</i> (f. Coca)	—
Stössel <i>yuxkēkē</i> (Holz)	—	<i>taāpitualikeyapúa</i>	—
Herdplatte <i>gālálu, gāraru</i>	<i>(n)gdla</i>	<i>hōtla</i> [(für Coca)]	—
Tönerne Herdfüße (Tonzylinder) <i>pēdmeye</i>	—	—	—
Bratrost <i>uatkaya</i> (Fischrost)	<i>neā(d)yá</i>	<i>dhia</i>	<i>há(a)tēri</i>
Mandiocareibebrett <i>tsū(g)ārū</i>	—	<i>dtahokoa</i> ¹	—
Holzzyylinder, in dem Coca geklopft wird —	—	<i>taāpipalikla, taāpipanikla</i>	—
Cocaklopfer —	—	<i>(t)sopdikiuahóa</i>	—
Bastsäckchen für Coca —	—	<i>taāpiuahó</i>	—
Hohler Vogelknochen, um Coca zu saugen —	—	<i>taāpiūlikukia</i>	—
Kalabasse mit Deckel als Cocabehälter —	—	<i>uléraka</i>	—
Holzdeckel zu dieser Kalabasse —	—	<i>takāli(e)</i>	—
Knochenlöffel, mit dem Coca genommen wird —	—	<i>taāpipái(e)</i>	—
Beil <i>kumé</i>	<i>kāmi</i>	<i>kōmēa</i>	<i>komētako</i>
Steinbeil <i>yēlékume</i>	—	<i>dtakomea</i>	—
Messer <i>mādyimhi</i>	<i>yēipai, yēipa(h)i</i>	<i>uīropái</i>	<i>uēta</i>
Waldmesser <i>yodlimhi</i>	—	<i>sarasára</i>	—
Einbaum <i>yuxkētirsu</i>	<i>kumú</i>	<i>kumóa</i> ² , <i>ūbá</i> ³	<i>kōōrē</i> ³ , <i>ubá</i> ³
Ruder <i>uh(e)abú</i>	<i>ueāipá(h)i</i>	<i>uēlopáy(e)</i>	<i>kōlikēalo</i>
Lattengitter im Boot zum Schutz gegen das Kielwasser <i>yuxkēkāya</i>	—	—	—
Sonnendach (<i>tolda</i>) über dem Boot <i>yuxkētsruil</i>	—	—	—
Bogen <i>buiribero</i>	<i>patupá(h)i</i>	<i>tēmutái(a), tēmu-</i>	<i>pátola</i>
Bogensehne <i>buirlikano</i>	—	— [páy(e)]	—
Pfeil <i>ānoije, ānoye</i>	<i>gālēe, (n)gālēe</i> ⁴	<i>ālta, ālti(e)</i>	<i>kiānekia</i>
Große vergiftete Pfeile für Hochjagd —	—	<i>tēubēhó</i>	—
Futteral für die Spitzen dieser Giftpfeile —	—	<i>tēubēulya</i>	—
Fischpfeil mit doppelter Eisenspitze —	—	<i>ālitsētseā</i>	—
Harpunenpfeil —	—	<i>ālta</i> (Pfeil)	—

¹ Einfache Granitplatte mit körniger Oberfläche, wie am ganzen unteren Apaporis. ² Am unteren Apaporis gebräuchliche Art. ³ Am Caiarý-Uaupés gebräuchliche Art, in der Lingoa geral *ubá*. ⁴ *g* sehr weich.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Eiserne Harpune dieses Pfeils —	—	<i>semokoloalgabi</i>	—
Spitze der Harpune —	—	<i>kaqhanikla</i>	—
Widerhaken der Spitze —	—	<i>soāgá</i>	—
Umwicklung der Spitze —	—	<i>sapī(i)pē(e)ga</i>	—
Holzstab, in den die Harpune gesteckt wird —	—	<i>senyixká</i>	—
Rohrschaft des Harpunenpfeils —	—	<i>sälla</i>	—
Handende des Rohrschaftes —	—	<i>sálltaēga</i>	—
Schnur der Harpune —	—	<i>sekánoa</i>	—
Pech <i>komēpi</i>	—	<i>mānyé</i>	—
Keule —	<i>toatlē</i>	<i>kuhla, kula</i>	<i>pōnapē</i>
Schnur der Keule —	—	<i>kuikánoa</i>	—
Blasrohr <i>buxhálu, buxháru, buháru</i>	<i>puhálu</i>	<i>pápuaga, pápuoga</i>	<i>hēhoio</i>
Blasrohrpfeilchen <i>uáxkali</i>	<i>ua(x)ká</i>	<i>póakaga</i>	<i>hēhóākia</i>
Mundstück des Blasrohres —	—	<i>pápoitobē</i>	—
Köcher für die Giftpfeilchen <i>báyapoka</i>	<i>puháuēgli</i> ¹	<i>poakayla</i>	<i>hēhópato</i>
Pfeilgift <i>nīmá</i>	<i>nīmá</i>	<i>n amitagá</i>	<i>pētōrē, pē'tōrē</i>
Baumseide (Samaúma) zum Umwickeln der	<i>pohá</i>	<i>uitóá, ui(x)tóá</i>	<i>hēhóhoirē</i>
Blasrohrpfeilchen <i>buyá</i>	—	—	—
Giftlanze —	—	<i>bēhóá</i>	—
Futteral für die Spitzen der Giftlanzen —	—	<i>bēhóia</i>	—
Spitze der Giftlanze —	—	<i>bēholēá</i>	—
Schild <i>uabēro</i> (= Tanzschild)	—	<i>āhēa</i> (Kriegsschild) ²	—
Fischnetz <i>uhērike</i>	<i>uáikóá(d)ya</i>	<i>uapúa, ua(x)púa</i>	<i>má(a)hāpu</i>
Große Reuse <i>dlubu</i>	—	<i>nikópika</i> (Reuse)	—
Kleine Reuse <i>dēll</i>	—	—	—
Fischfalle (lingoa geral: <i>kakurti</i>) <i>uáiru</i>	—	—	—
Angel <i>u(e)hēriru</i>	<i>bltaigōpēka</i>	<i>potá</i>	<i>koheíliri</i>
Angelschnur —	—	<i>potákano</i>	—
Gewehr <i>péagē</i>	<i>pēá</i>	<i>peká</i>	<i>hē(e)kiakia</i>
Pulver <i>pēánhua</i>	<i>pēánuku</i>	<i>pekáua, pekáuē</i>	<i>hēkiakidhūāliri</i>
Schrot <i>pēáyeri</i>	<i>pēagōpēka</i>	<i>pekáyape</i>	<i>hēkiaiēre</i>
Hüftschnur <i>uáyalida</i>	<i>yapēromisi</i>	<i>oahokálo</i>	<i>uatóua(a)</i>
Schambinde des Mannes <i>uaxsúru</i>	<i>yapēro</i>	<i>oahóá, uahóá</i> (langer Schurz aus Palm- — [fasern])	<i>uatóhuru</i>
Schamschurz der Frau <i>yajiuáxsuru, yaji-uáxsulu</i>	—	—	—
Breiter Bastgürtel (Tracht der Männer) —	—	<i>oaē(d)yoka</i>	—
Armbänder aus Bast (Tracht der Männer)	—	<i>hu'tšla, hihohut(š)la</i>	—
Weichere Baststreifen, um Gürtel und Armbänder festzubinden —	—	<i>pōnaka</i>	—
Männerzopf —	—	<i>lupukod, depukod</i>	—
Bastumwicklung des Zopfes —	—	<i>lupuēmeoka, depuē-</i>	—
Spiegel <i>dluru, dlulu</i>	—	<i>ōpéli(e)</i> [meoka]	—
Nadel —	—	<i>pērepota</i>	—
Ohrring <i>tslāli</i>	—	—	—
Perlen —	—	<i>yaketukúa</i>	—
Koffer <i>ohókomono</i>	—	—	—
Kamm <i>pēyóue(a)ro</i>	<i>(n)gēgēgē</i> ³	<i>iipáya, iipáy(e)</i>	<i>kē(i)la</i>
Feine Kopffederbinde, Galaschmuck (lingoa geral: <i>kangatára</i>) <i>māhpoali</i> (Ararafedern)	<i>yamdhapoa</i>	<i>ui(i)báy(e)</i>	<i>māhoirē</i>

¹ ē ist heller als ē. ² „Haut“, weil diese Schilde aus mehrfachen Lagen Tapirhaut hergestellt sind. — Der „ringförmige Indhof“ wird mit einem Schild verglichen und ebenso genannt. ³ Das erste g sehr weich.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Kopfputz aus Tukanfederchen in Strohreif <i>n(d)axsingurútsuame</i>	—	—	—
Strohreif zu diesem Schmuck <i>péyalt(g)e</i>	—	—	—
Tanzgerät, das eine Fischreuse darstellt und am Zopf getragen wird —	—	<i>nikópika</i>	—
Araraschwanzfeder, die an diesem Tanzgerät getragen wird —	—	<i>haúlápikoa</i>	—
Langer Nasenstab aus geglättetem Palmholz —	—	<i>õmeténi(e)</i>	—
Armband aus geschnitzten Tucumáfrucht- schalen —	—	<i>ptrea</i>	—
Kniefänder, aus Curauáfasern gewebt <i>yuláseri</i>	—	—	—
Quarzzylinder, Brustschmuck der Männer <i>extápuru, extápulu</i>	—	—	—
Schwarze Samen, die stets mit diesem Quarz- schmuck verbunden sind <i>btka</i>	—	<i>kanyirika</i>	—
Halskette aus schwarzen Cocons —	—	<i>tupúlakoa</i>	—
Halskette aus grauen Grassamen (Sta. Maria Capim) —	—	<i>óaka</i>	—
Tanzmaskenanzug —	<i>uá(x)so, uá(x)(t)sa- gát(š)i</i>	<i>õpirekóa</i>	—
Bastjacke des Maskenanzuges —	<i>uax(t)sagát(t)(š)i</i>	<i>uañoltamaka</i>	—
Bastbehang des Maskenanzuges —	<i>yágaha</i>	<i>(n)yapúa</i>	—
Gesichtsüberzug aus Bast —	—	<i>uañda</i>	—
Hölzerner Kopfaufsatz des Maskenanzuges —	<i>gámuyogótiga</i> ¹	<i>salupukóa, sadupu- kóa, uðkilupukoa, uðkidupukoa</i>	—
Ohren an diesem Kopfaufsatz —	<i>buléro(n)(g)āmu</i> ²	<i>a(a)múa</i>	—
Weißes Flaumfedern an diesen Ohren —	—	<i>amuultoa</i>	—
Randbemalung des Kopfaufsatzes —	—	¹) <i>ménepikai</i> , ²) <i>só(o)- lika</i> , ³) <i>uá(a)lêka</i> } 	—
Zopf des Maskenanzuges —	—	<i>lupuémeoka, dupué- meoka</i>	—
Tanzrassel (Kürbissrassel) <i>yaxsá</i>	<i>(t)saxtséle, sasá</i>	<i>yapubehó</i>	<i>kõ(o)kierê</i>
Tanzklappen aus halbierten Fruchtschalen, die um den Fußknöchel getragen werden <i>oñdu</i>	<i>tsëoá</i>	<i>uá(dyá)</i>	<i>kúikoĩrê</i>
Tanzstab aus ausgehöhltem Ambaúvahlolz <i>õyuxku</i>	—	<i>uālá</i>	—
Stiel der Tanzrassel —	—	<i>hahaniká</i>	—
Schlitz der Tanzrassel —	—	<i>tsamaapiðeka</i>	—
Ritzmuster auf der Tanzrassel —	—	¹) <i>oóeka</i> , ²) <i>tsabeóeka</i> , ³) <i>ménepikahga</i> } 	—
Gewöhnliche Flötenpfeife aus Rohr <i>tálusulu</i>	<i>tṣṣébola, tṣṣébo, ya- sébo</i>	<i>pápuliki. uālá</i> ³	—
Panpfeife <i>tálusuba</i>	<i>tṣṣébo(d)ya, (t)sṣébo- (d)ya, sébo</i>	<i>hehéroka</i>	<i>sēséri</i>
Hölzerne Signaltute —	—	<i>ūlla</i>	—
Signaltute aus Ton —	—	<i>ūlla</i>	—
Große Signaltrommel <i>tóatole</i>	—	<i>yapu(u)tásie</i>	—
Rundtanz, Gesang <i>bāyála</i>	—	<i>bā(d)yá</i>	<i>ópaiç</i>
Yuruparý-Tanzfest —	—	<i>uékóa malábēna</i> (laßt uns tanzen!)	—
Yuruparý-Peitsche —	—	<i>uáhoa</i>	—

¹ Das anlautende *g* ist sehr weich. ² Von der Maske des Dämons *Buléro*. ³ ? vgl. Tanzstab.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Instrumente, die bei diesem Fest geblasen werden:			
Kleine Flötenpfeife —	—	óaka	—
Größere Flötenpfeife —	—	uahu(m)bolituga	—
Große Flötenpfeife —	—	kahloaka	—
Sehr große Flötenpfeife —	—	yátaiga	—
Tute —	—	təalluəkoa	—
Große Tute —	—	mamiyimi	—
Kaschiri <i>pé(a)ru</i> , <i>pēyáru</i> , <i>pēyálu</i>	<i>báapa(d)yaəalu</i> , <i>bá-apa(d)yaəaru</i>	<i>hīsínoko</i>	<i>klasiri</i>
Manicuéra (süßer, abgekochter Mandiocasaft) <i>yoxká</i>	—	<i>nókoə</i>	—
Cachaça (Rum) <i>tspuli</i>	—	—	—
Coca <i>axpi</i> , <i>axbi</i>	<i>gd(x)pi</i> , <i>gápi</i> ¹	<i>tadbika</i>	<i>tāhīre</i>
Asche aus Ambaúvablättern als Zusatz zu Coca —	—	<i>gaəpimóə</i>	—
Kugelige, polierte Kalabasse für Coca (nur bei Festlichkeiten getragen) <i>axpindi(y)eriru</i>	—	—	—
Hohler Reiherknochen zu diesem Gerät <i>yaxhígoə</i>	—	—	—
Wachsstöcke aus Inambúfedern, die in Bienenwachs getaucht und dann zusammengebogen werden —	—	<i>mumiáakaoə</i>	—

D. Mensch, Familie.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Mensch <i>əmə(g)ə</i> ²	<i>əmə</i> ³	<i>imiliha</i>	<i>lāe</i>
Leute <i>maxsá</i>	<i>mā(x)sa</i> , <i>mā(x)(t)sa</i>	<i>poəmahá</i>	<i>mā(a)tarə</i>
Mann <i>əmə(g)ə</i> ²	<i>əmə</i> ³	<i>imiliha</i>	<i>lāe</i>
Ehemann <i>yégołoə</i> , <i>yégołoə</i>	—	<i>yindamu</i>	—
Vater <i>yéəpə</i> , <i>yéəpə</i>	<i>yé(ə)pə</i>	<i>yipāki</i>	<i>hāke</i>
Papa <i>aé</i>	<i>āi</i> , <i>aé</i> ⁴	<i>ābi</i>	—
Mutter <i>yéəpo</i> , <i>yépo</i>	<i>yé(ə)pó</i>	<i>yipāko</i>	<i>hāko</i>
Mama <i>məó</i>	<i>mai</i>	<i>mai</i>	—
Schwiegervater <i>nəmə</i>	—	—	<i>lēklakə</i>
Schwiegermutter <i>uānió</i>	—	—	<i>lēklako</i>
Kind <i>maxi(g)ə</i>	<i>siŋgeə</i> , <i>(t)siŋgeə</i> ¹	<i>mēni</i> , <i>mē'ni</i>	<i>nŋya</i>
Säugling <i>dialu</i>	—	—	—
Sohn <i>yémā(g)ə</i> = mein Sohn	<i>yēməd(g)ə</i> , <i>yēməd-(g)ə</i> = mein Sohn	<i>yimāki</i> = mein Sohn	<i>nŋya. simāke</i> = mein Sohn
Enkel <i>yépanami</i>	—	—	—
Knabe <i>māmala</i>	<i>siŋgeə</i> , <i>(t)siŋgeə</i> ¹	<i>mēni</i>	—
Jüngling —	<i>bəgəmasi</i>	—	<i>mānuhāke</i>
Bruder <i>gamú</i> = älterer Bruder, <i>kamt(g)ā nihá</i> = jüngerer Bruder	—	<i>yimā'mi</i>	<i>stnehiŋe</i>
Schwager <i>yébaxsulina</i>	—	<i>yuamahi</i>	—
Schwester <i>dió</i> = ältere Schwester, <i>kamt(g)ā niháma</i> = jüngere Schwester	—	<i>áo</i>	<i>sikoako</i>
Schwägerin <i>yépuibo</i>	—	—	—
Weib <i>nomé</i>	<i>númi</i>	<i>nomó</i>	<i>lā(a)ko</i> , <i>lāko</i>

¹ g sehr weich. ² Die beiden letzten ə nasal. ³ ə sehr undeutlich, zwischen i und gutturalem e (ə).
⁴ ə lang.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Gattin <i>yémanape</i>	—	<i>kinumu</i> (seine Gattin)	—
Mädchen —	<i>mābēga</i>	<i>bi(x)kininomo</i>	—
Tochter <i>yémā(g)ō</i>	<i>yeēmā(g)ā</i>	<i>yimākipako</i>	<i>simako</i>
Enkelin <i>yépanameq</i>	—	—	—
Witwe <i>uaxpēweyo</i>	—	—	—
Oheim <i>uai</i>	<i>mēāmē</i>	<i>āā</i>	<i>akēlamē</i>
Tante <i>bēāmo</i>	<i>mēāmā</i>	<i>kāko</i>	<i>pāko</i>
Vetter <i>mēoke</i>	—	—	—
Base <i>mēoko</i>	—	—	—
Greis <i>bēgē</i>	<i>bēgē</i>	—	<i>bēlkē</i>
Greisin <i>bēlō</i>	<i>bēga</i>	—	<i>bēiko</i>
Großvater <i>yēyēxkēpēxkero</i>	<i>guū</i>	<i>pākiēki</i>	<i>stēkē</i>
Großmutter <i>mēābēlō, mēābēro</i>	(t)soi	<i>pākiako</i>	<i>stko</i>
Häuptling <i>oxpē</i>	<i>māhi</i>	<i>īpi</i>	<i>hē(e)hē</i>
Weißer <i>pēdmaxsa</i>	<i>kallua, kariua, yēua</i>	<i>kalluāna</i>	<i>kariua</i>

E. Medizin, Religion, Zauber.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Zauberarzt <i>yēa</i>	<i>yť(i), (d)yť(i)</i>	<i>yaikā</i>	<i>kā'mē</i>
Arzneimittel <i>balā</i>	—	—	—
Krankheitsgift <i>nīmā</i> (= Gift)	—	—	—
Fieber <i>nīmākēli</i>	—	—	—
Dysenterie <i>dt(y)oho</i>	—	—	—
Tabak <i>mūnū</i>	<i>mēla. Tabakblatt = mēlapu</i>	<i>mi'nóa, minó</i>	<i>mēnōrē</i>
Große Zigarre <i>ōlērō, ōlēlō</i>	—	—	—
Zigarrengabel <i>ōlērōtsualidēxpē, ōlēlōtsuali-dēxpē</i>	—	—	—
Schnupftabak <i>mūnuūhīnimūka</i>	<i>mēla</i>	<i>mi'nóa, minó</i>	<i>mēnōrē</i>
Schnupfapparat <i>uñhiniseneno</i>	<i>mēlapuhūa(d)yē</i>	<i>mīnouinukia</i>	<i>mēnosē(i)kia</i>
Schnupftabakdose —	—	<i>mīnokōa</i>	—
Große Schneckenschale, die als Schnupftabakdose verwendet wird —	—	<i>kobērokōa</i>	—
Wundkratzer (dreieckige Kalabassenscherbe, mit Zähnchen d. Trahíra-Fisches besetzt) —	—	<i>yē'yōa, yēyōa</i>	—
Gott <i>gōamā(g)ē</i>	<i>kō(n)yaui</i>	<i>uēxkoa, wēxkoa. 'tu- pāna¹</i>	—
Gespenst, Dämon <i>uaxti</i>	<i>uā(x)ti</i>	<i>ōpirēkoa</i>	<i>đti</i>
Waldgeist (lingoa geral: <i>kurupira</i>) <i>bōlērō</i>	<i>bulēro</i>	<i>bulēru. ua(d)yāulē-ru² (Mann). ua(d)-yāuleruka² (Frau). nokolī(d)yaūa²</i>	—
Seele —	<i>uā(x)tiudagē</i>	<i>pōpakā</i>	—
Sprache <i>uērēnt(g)īni</i>	<i>ma(x)(t)agōxko</i>	<i>okā</i>	—

F. Säugetiere.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Affe (Macaco prego) <i>gaxki</i>	<i>kāki</i>	<i>takeā</i>	<i>tā(a)ki</i>
Brüllaffe <i>ōrā</i>	<i>ī(x)sī, ī(x)(t)sī</i>	<i>ihia</i>	<i>ēsi</i>
Uacari-Affe <i>pōlētulu, pōrēturu</i>	—	—	—
Oayapisá-Affe <i>uau</i>	—	<i>uaūa</i>	—

¹ Lingoa geral; Missionsausdruck. ² Maskendämonen.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Yuruparý-Affe <i>ũkúame</i>	—	—	—
Caiaará-Affe <i>maxsága xki</i>	—	<i>takebóga</i>	—
Barrigudo-Affe <i>tsé(i)ge</i>	<i>séna</i>	—	<i>séra</i>
Macaquinho (kleiner Affe) <i>mēnētsino</i>	—	<i>hihia</i>	—
Fledermaus <i>ōyó</i>	<i>ōdyę</i>	<i>ōdyo</i>	<i>hóię, hóiyo</i>
Kleine Fledermaus <i>oyobęęę</i>	—	—	—
Micura <i>hod</i>	—	—	—
Jaguar, bunter <i>yēdóloge, yēdóroge</i>	<i>(d)yt, yt, yi</i>	<i>yaia</i>	<i>hiiai, hiyai</i>
Jaguar, schwarzer <i>yēyéǎ(g)ę</i>	<i>(d)yt(n)yi</i>	<i>yainęiye, yainęiya</i>	<i>yáitopikę</i>
Puma <i>yēdiage</i>	<i>(d)ytǎiǎę, (d)ytǎiaęę</i>	<i>yaihóaga</i>	<i>uajyumallęi</i>
Maracajá <i>uaxsohi</i>	—	—	—
Hirsch <i>yamá</i>	<i>yámabóle, yámabóre</i>	<i>yamága</i>	<i>yáma, yá'ma</i> (klein)
	(klein)		
Hirsch (Rothirsch) <i>yamadlage</i>	<i>bétániama</i> (größer)	—	<i>ya'másio</i> (größer)
Fischotter <i>dlaįyoa</i>	<i>kaúala</i>	<i>diayáu</i>	<i>llayau</i>
Tapir <i>ueękę</i>	<i>ulęę</i>	<i>uajbikinaga</i>	<i>uę(ę)kę</i>
Capivara <i>diaúękę</i>	<i>diaulęę</i>	<i>kęhúa, kęhúe</i>	<i>kętu, kę'tu</i>
Paca <i>tsēmę</i>	<i>tsimi</i>	<i>hēmęa</i>	<i>sēmę, sę'mę</i>
Aguti <i>bui</i>	<i>búi</i>	<i>búia</i>	<i>b(o)óto</i>
Agutiuaia —	<i>bó(x)so</i>	<i>bohó</i>	—
Cuatí <i>miępi</i>	<i>ui(x)pi</i>	<i>uipia</i>	<i>mihi, m'hi</i>
Cuatipurú <i>miętsóka</i>	<i>póęro</i>	<i>ménęlika</i>	<i>ualipokęasę</i>
Kleines Cuatipurú <i>deęę</i>	—	—	—
Ratte, Maus <i>(m)bii</i>	<i>bti</i>	<i>bęla</i>	<i>pđi</i>
Maus —	—	<i>bęimakiika</i>	—
Gürteltier <i>pámú</i>	<i>pamólo</i>	<i>pamúa</i>	<i>hámu</i>
Riesengürteltier <i>ueękępamu</i>	<i>uįkępamólo</i>	<i>kapilyaka</i>	<i>hetókię</i>
Schale des Gürteltiers <i>pámúgax(t)siro</i>	—	—	—
Faultier <i>kęrá</i>	<i>kęrá</i>	<i>puúa</i>	<i>hó'ta</i>
Großer Ameisenbär <i>bügú</i>	<i>yapú</i>	<i>ueága¹</i>	<i>hđniupu</i>
Kleiner Ameisenbär <i>mohótolipagage</i>	<i>búlutęi, búlut(s)l</i>	<i>burúa</i>	<i>pórokiasl</i>
Taitetú-Schwein <i>yęęsępuru, yęęsępulu</i>	<i>sęsębuti, (t)sę(t)sę-</i> <i>buti</i>	<i>hękápęraga¹</i>	<i>liámękiatu</i>
Taiasú-Schwein <i>yęęsę</i>	<i>sęsętalage, (t)sę(t)sę-</i> <i>talage</i>	<i>hęhęa</i>	<i>sęsę</i>
Schweinszähne <i>yęęsęęikiri</i>	—	—	—
Schwein, europäisches <i>yęęsę</i>	—	—	—
Hund <i>dlaįyi</i>	<i>dyłma(x)sa</i>	<i>yęuękhoa</i>	<i>yaimęko</i>
Katze <i>pitsána²</i>	—	—	—
Manatí —	—	<i>diaęękía, yoałáua</i>	—
Delphin <i>deękópolesiriro</i>	—	<i>oałákaka</i>	—

G. Vögel.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Vogel <i>minimǎ(g)ę</i> (= <i>passarinho</i>)	<i>mĩrá</i>	<i>ui(d)yága</i>	<i>ualhia</i>
Ei <i>minimǎ(g)ęndiuli</i>	<i>mĩrándia</i>	—	<i>uajhlaliārę</i>
Arara, rot <i>mahá</i>	<i>mahá</i>	<i>hálulaka</i>	<i>hđru</i>
Arara, blau —	<i>mahapó(g)ua</i>	—	<i>makiátarę</i>
Periquito <i>geękėru</i>	<i>bulu(g)ái</i>	<i>tuia³, tsťria</i>	<i>tsęri</i>
Papagei <i>ueęgó, ueękó</i>	<i>bógo</i>	<i>pakóloka</i>	<i>soráko, (t)soráko</i>
Anacá <i>doę</i>	—	<i>oałákaka</i>	<i>uarákįę</i>

¹ Man hört die Endung *-ga* und *-ka*. ² Lingoa geral. ³ Schreit *tui-tui*.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Mutum <i>nuxpi</i>	<i>diakútsi, diakút(š)i</i> ¹	<i>kutla, kut(š)la</i>	<i>kútsi</i>
Urumutum <i>ehébege</i>	<i>męsiŋge</i>	<i>lukla</i>	<i>hásikiqali</i>
Jacú <i>kálamhé</i>	<i>makaúgedya</i>	<i>málęa</i>	<i>málaję</i>
Cujubim <i>kalá</i>	<i>kála</i>	<i>kúdyuiga</i>	<i>kúyui</i>
Jacamý <i>mod(m)bulebu</i>	<i>móási</i>	<i>modkahega</i>	<i>móaję</i>
Corocoró <i>kólólu, kóróru</i>	<i>koló, koró</i>	<i>koákuru</i> ²	<i>likókoto</i>
Großes Inambú <i>đ(g)đ</i>	<i>đ(g)elę</i>	<i>đkaka</i>	<i>hákia</i>
Kleines Inambú <i>yairó</i>	—	—	—
Taube <i>buxhud</i>	<i>bútu, (b)útu</i>	<i>ókoepakoa</i>	<i>okókuli</i>
Tucáno <i>naxtsi</i>	<i>(n)yási</i>	<i>nahega</i>	<i>dóki</i>
Yapú <i>umú</i>	<i>ómu</i>	<i>ámua</i>	<i>háma</i>
Japeim <i>yoxsó</i>	—	<i>hí(i)rúa</i>	—
Specht (Arapaso) <i>kólę</i>	—	<i>kuayęrie, kuayęri(e)</i>	—
Trovão uira —	—	<i>paluaga</i>	—
Taiasuirá —	—	<i>uauđka</i>	—
Aracuá <i>uđgalo, uđgáro</i>	—	—	—
Anacoró —	—	<i>kolópaga</i>	—
Andurí (kleine Tagschwalbe) <i>mínóa</i>	—	—	—
Kleine weiße Schwalbe —	—	<i>pulltsiqka</i>	—
Nachtschwalbe —	<i>bóędyu</i>	—	—
Urutauí —	—	<i>báua, báue</i>	—
Kolibri <i>mími</i>	<i>mími</i>	<i>oálala</i>	—
Vogel ³ (spec.) —	—	<i>uānatal(a)</i>	—
Hahn, Huhn <i>kálanya</i>	<i>kálaka</i>	<i>kálaka</i>	<i>kiđrakia</i>
Ente <i>diákala</i>	<i>kómāna</i>	<i>kumálaka</i>	<i>kúmālo</i>
Kleine bunte Ente —	—	<i>ókopuk(u)luaua</i>	—
Martim pescador (Art Eisvogel) <i>tsālá, tsārá sása</i>	—	<i>haháka</i>	—
Carará <i>deḡkónax(t)si</i> ⁴	<i>dia(n)yasi</i> ⁴	<i>kádyuęka</i>	<i>kiajua</i>
Mergulhão <i>ya'kátsana</i>	—	—	—
Kleine Möve —	—	<i>péuaga</i>	—
Saracúra (Art Wasserhuhn) —	—	<i>to(o)kálaga</i>	—
Socó <i>ó(m)bęge</i>	—	<i>dúlla</i>	—
Weißer Reiher <i>yaxhi, yałi</i>	<i>bohó</i>	<i>búdyaboia</i>	<i>háupu</i>
Yaburú <i>ęolo</i>	—	<i>ęólaka</i>	—
Maguarý —	—	<i>mālięya, mālięye</i>	—
Tuyuyú —	—	<i>kālomall(e), dualiga</i>	—
Urubú <i>gólóphūna, górophūna</i>	<i>míulla</i>	<i>uadyúlika</i>	<i>óropu</i>
Großer Gavião <i>gábege</i>	<i>gá</i>	<i>ayapákieka</i>	—
Habicht —	—	<i>lé(e)léa</i> ⁵	—
Cacão —	—	<i>kágakáug</i>	—
Große Eule <i>gá</i>	—	<i>pukupúkuliga</i>	—
Kleine Eule <i>(m)bęxbębogabu</i> ⁶	—	—	—
Körperteile ⁷ :			
Lunge —	—	<i>tsaut(e)</i>	—
Leber —	—	<i>tsaká(a)tsia</i>	—
Herz —	—	<i>tsönyimakla</i>	—
Magen —	—	<i>tsa(d)yauđnaga, tsa-(d)yauđlaga</i>	—
Kehllappen —	—	<i>dikánapiroa</i>	—

¹ *đlapi* = Mutum da serra. ² Etwas kleiner als der am Rio Negro und mit gelbem anstatt grünem Schnabel. ³ Schwarzer Vogel, ähnlich unserem Raben, mit schwarzem Federkamm; sein Ruf klingt sehr ähnlich dem Tuten eines Dampfers. ⁴ „Wassertucáno, Flußtucáno.“ ⁵ Schwarz mit rotem Schnabel und graugelben Schwanzfedern. ⁶ Ruft *pu-pu-pu*. ⁷ An einem Cujubim abgefragt.

H. Fische, Reptilien usw.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Fisch <i>uai</i>	<i>uái</i>	<i>uaie</i>	<i>uairę</i>
Schuppen <i>uaitšipulu</i>	<i>uáitęę</i>	<i>uaittitla</i>	<i>uairasęę</i>
Gräten <i>uai(g)ða</i>	<i>uáig(n)ða¹</i>	<i>uaiuaká</i>	<i>uaikuáęę</i>
Rochen <i>anyá</i>	<i>ęnya</i>	<i>ākisiká</i>	<i>hiatoli</i>
Sorubim (Wels) <i>uaięę</i>	<i>kúlidi</i>	<i>kuliriká</i>	<i>kúaj</i>
Piranha <i>mūnyú</i>	<i>mūnyu</i>	<i>miopiká</i>	<i>mái</i>
Zitteraal <i>tsad</i>	<i>né(x)ko, ne(x)kó</i>	<i>ne(x)kóa</i>	<i>mé(e)ko</i>
Pirarára <i>maháuai</i>	—	—	—
Pirahíba <i>moó</i>	<i>uáibęę</i>	<i>piraiuaka</i>	<i>uaihāęę</i>
Tucunaré —	<i>púuai</i>	<i>yukunania</i>	<i>poḥḥuaj</i>
Pacú <i>uhú</i>	<i>úhu</i>	<i>úa</i>	<i>hōhu</i>
Aracú <i>bóleka</i>	<i>bóleka</i>	<i>botáka</i>	<i>póleka</i>
Acará <i>uali</i>	<i>uáli</i>	—	—
Trahíra <i>doę</i>	—	—	—
Yutaiuarána (Matrincham) —	—	<i>uámulika</i>	—
Jacundá —	<i>méha</i>	—	—
Mandubé —	—	<i>uairętaka</i>	—
Pirapucú —	—	<i>nyumálika</i>	—
Peixe cachorro —	—	<i>yé(d)yo</i>	—
Candirú —	—	<i>kanirú</i>	—
Alligator <i>diákea</i>	<i>áuli</i>	<i>gáhua, gáhue</i>	<i>uallasę</i>
Leguan <i>diákea</i>	—	—	—
Eidechse <i>onoiyagoxso, ōnoiagoxso</i>	<i>ęmi(x)ki</i>	<i>mākakętaka</i>	<i>uępuli</i>
Frosch <i>ōmá</i>	<i>úma</i>	<i>ūmáka², tóniaka³</i>	<i>tōnyako²</i>
Kröte <i>tálobęę</i>	<i>uęuálu</i>	<i>ululálika, ululárika</i>	<i>kōroro</i>
Frosch oder Kröte ⁴ —	—	<i>pa(d)yamóalika</i>	—
Tartaruga —	<i>(n)gúi¹</i>	<i>ōia, őie</i>	<i>kđę</i>
Cabeçudo <i>pęyó⁵</i>	—	—	—
Jabutí <i>bęyó⁵</i>	<i>páli</i>	<i>pálekika</i>	<i>hđę</i>
Schild der Cabeçudo <i>pęyúperu</i>	—	—	—
Schlange <i>binú, pínú</i>	<i>diadyúi (= Jararáca)</i>	<i>ānyáka (= Jararáca)</i>	<i>háya (= Jararáca)</i>
Große Wasserschlange (Sucuriyú) <i>diaōlero</i>	<i>pṭnu</i>	<i>ānyápakeaka</i>	<i>āyēhāęę</i>
Jiboya <i>maxkápinu</i>	—	—	—
Jararáca <i>anyá</i>	<i>diadyúi</i>	<i>ānyáka</i>	<i>háya</i>
Surucucú <i>tsumúsero</i>	—	—	—
Erdregenwurm —	—	<i>uahúa</i>	—
Baumregenwurm —	—	<i>butsuahua</i>	—

I. Niedere Tiere.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Ameise (<i>formiga de fogo</i>) <i>ēmá</i>	<i>tmu</i>	<i>ēmúa</i>	<i>áútonęę. áú(n)tonę-</i>
Saúba-Ameise <i>yá(g)lmē(g)ā</i>	<i>mē(g)ā⁶</i>	<i>mę(x)káka⁷</i>	<i>mę⁸kiari [nę]</i>
Maniúára-Ameise <i>mē(g)ā</i>	<i>kágá</i>	<i>kága, gđka</i>	—
Tocandíra-Ameise <i>kđđęxa</i>	<i>pé(e)la, pé(e)ra</i>	<i>patáka</i>	<i>hđta</i>
Termiten <i>būluá</i>	<i>bálu</i>	<i>butúa</i>	<i>pōru</i>
Taracuí-Ameise —	—	<i>malákaka</i>	—
Fliege <i>moámala</i>	—	—	—
Mosquito (Carapaná) <i>męleá</i>	<i>męli</i>	<i>minlu</i>	<i>męnę</i>
Kleine Mosquito (Carapaná miri) <i>pāmúpoka</i>	—	—	—

¹ g sehr weich. ² Eßbar. ³ Klein. ⁴ Ruft des Abends *pau-pau-pau*. ⁵ Wohl dasselbe Wort. ⁶ ē sehr offen. ⁷ Groß, geflügelt.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Pium <i>nálina</i>	<i>tsú(x)tsi, (t)sú(x)(t)-siga, (t)sú(t)si</i>	<i>huhia</i>	<i>tó(o)si</i>
Mutuca <i>núlame</i>	<i>nóluge</i>	<i>đlogaga, đlokaka</i>	<i>yokólolo</i>
Biene <i>momémela</i>	<i>uáimúmi</i>	<i>mapáka</i>	<i>mámire</i>
Honig <i>mómé</i>	<i>múmi</i>	<i>mumia</i>	<i>kianáhelekeré</i>
Wespe <i>uxti</i>	<i>ú(x)ti</i>	<i>đ(x)tia</i>	<i>húti</i>
Heuschrecke <i>póléró</i>	<i>nyémi</i>	<i>nyimia</i>	<i>yé(é)mi</i>
Grille —	—	<i>múhua</i>	—
Wasserjungfer <i>mē(g)đgalu</i>	—	<i>uafa, uafye</i>	—
Schmetterling <i>pógolu, pógoru</i>	<i>pó(o)golo</i>	<i>pínaka</i>	<i>laúariko</i>
Großer blauer Schmetterling (Morpho spec.) <i>uatópōro</i>	—	<i>pālopigá</i>	—
Raupe <i>bexgá</i>	—	—	—
Mistkäfer <i>gelán(h)unu</i>	—	<i>italonyaka</i>	—
Leuchtkäfer <i>gaxbitūge</i>	—	<i>tā(a)pta</i> (= Stern) ¹	—
Barata <i>tsēliname</i>	<i>đlaya</i>	<i>đlogaga</i>	<i>hđraua</i>
Carapato <i>dehé</i>	—	<i>uajbikinđliaka</i>	<i>mākiásehé</i>
Sehr kleiner Carapato —	<i>dianōpi</i>	<i>đliaka</i>	—
Laus <i>dixpúmelame</i>	<i>n(g)ěě</i>	<i>iia</i>	<i>ké(i)rē, kéřé</i>
Floh <i>di(x)tstnōme</i>	<i>(d)yima(x)sañ(g)ěě</i>	<i>kōlenika</i>	<i>hohōkia</i>
Sandfloh <i>gūbutsu</i>	<i>sóhu</i>	<i>huúa</i>	<i>kuhútohu</i>
Micuum <i>yaxpádiana</i>	—	<i>đ(d)yahuaka</i>	—
Spinne <i>bēxpé</i>	<i>bēbē</i>	<i>pipta</i>	<i>héhe</i>
Krebs <i>n(g)āmi</i>	—	<i>āmia</i>	<i>kiá(a)mi</i>
Camarão <i>naxtsikame</i>	<i>nasiga</i>	<i>nāhokaga</i>	<i>nāsikiali</i>
Skorpion —	<i>kóleoabu</i>	<i>koápalaka</i>	<i>māni, mú(u)ni</i>
Wasserspinne —	—	<i>dlanyamága, llanya-mága</i> (= „Fluß- müllä [hirsch“)	—
Tausendfuß <i>āki</i>	—	<i>maliui</i>	—
Maruim —	—	<i>pamúkurumaka</i>	—
„Páca“ ² —	—	<i>āróa</i>	—
Muschel —	—	<i>kobéraka</i>	—
Schnecke ³ <i>tsei</i>	—	—	—

K. Pflanzen.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Baum <i>yuxkége</i>	<i>yābu</i>	<i>yapúa</i>	<i>tōke</i>
Blatt <i>pā</i>	<i>pā</i>	<i>pūnyúa</i>	<i>yōkiarē</i>
Ast <i>yuxkéđexpé</i>	—	<i>yapuhérika</i>	—
Rinde <i>yuxkégaxtsīro</i>	<i>yābugát(š)i</i>	<i>yapuhēga</i>	<i>tōkerasēřé</i>
Wurzel <i>nū(g)(e)đ</i>	<i>náge, ná'ge</i> ⁴	<i>yapunikóa</i>	<i>tetāřé</i>
Dorn <i>bōlá</i>	—	<i>po(x)tá</i>	—
Samen <i>yuxkéđexká</i>	—	<i>yapuliká</i>	—
Harz <i>gōge</i>	—	<i>yaputēkoa</i>	—
Schale, Hülse (d. Frucht) <i>yuxkéđexkagaxtsīro</i>	—	<i>salikakoá</i>	—
Blüte <i>gōli</i>	<i>gōo</i>	<i>yapuōliká</i>	<i>tekōřé</i>
Frucht <i>yuxkéđexká</i>	<i>yabúdiga, yabúdiga</i>	<i>yapuliká</i>	<i>tokēlikēřé</i>
Strauch <i>yuxképuli</i>	—	<i>yapumaxkanaká</i>	—
Gras <i>dá</i>	<i>tā</i>	<i>tāyá</i>	<i>tāyare, táīare</i>

¹ Kleiner Leuchtkäfer = *polamaká*. ² Ein kleines Tier, unserer Assel ähnlich, das im Fußboden der Häuser zahlreich in Löchern lebt und Gänge und trichterartige Vertiefungen aufwirft. ³ Die Schneckenschale wird als Schnupftabaksdose verwendet. ⁴ *g* sehr weich.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Mais <i>ohólɛxka</i>	óo	óaka	mitólikere
Mandioca <i>kírú, kílu, kínu</i>	kí(i)	kla	kéɛ
Mandiocamehl (Farinha) <i>pð(o)gá</i>	baagáli	ā(m)bulúa	axittɛ
Mandiocafladen (Beijú) <i>đnoije</i>	baadyá	áue	haúku
Curatá (Art Mandiocafladen) <i>tštrált(g)ɛ</i>	—	—	—
Tapioca (Mandioca-Stärkemehl) <i>uěrá, uělá</i>	—	—	—
Banane <i>ohó</i>	abótiga	óyagaga	haúioakere
Batate <i>yaxbi</i>	yá(x)pi	ya'pía, ya(a)pta	yahtɛ
Cará, Inyame <i>ya(e)mú</i>	yámu	ya'múa, ya(a)múa	yaúɛ
Capsicum <i>bíd</i>	bía	bía	biare
Pfeffersauce <i>bídsuru</i>	—	—	—
Tucupí ¹ —	—	gálie, gáli(e)	—
Ananas <i>tšəná</i>	(t)stne, stne	māruká	māirokɛ
Zahme Ingá <i>měné</i>	mīni	měné	mě'nerɛ
Wilde Ingá <i>ɓkali</i>	—	—	—
Kakao —	kakáu	kakáu, kakúa, iyo-táli	—
Yapurá <i>diábáli</i>	—	—	—
Cucura —	—	ĩ(d)yáka	—
Umarí <i>mé</i>	mě	māmla	mā'mere
Abiu <i>exťoga</i>	—	kđlaga	—
Iua pischúna ² —	—	tóaka	—
Copoasú ³ —	—	mānyayapúa. toa	—
Copoā —	—	yātúlika, yātúlike	—
Cumarú ⁴ —	—	kumarú, kumalú	—
Cubiu —	—	bārá	—
Pinupinú (Medizinalpflanze) —	—	huhla	—
Pekeá-Nuß —	—	úletsika	—
Ukukí —	—	pupáka	—
Kürbis <i>wāda</i>	—	—	—
Timbó <i>mīá</i>	gomix(t)si	ēnyamihla	saltakursɛ
Sipó <i>tse(g)đ⁵</i>	ml(x)si, ml(x)t ⁶ si	mihla	miɓsire
Kautschuk —	kaut(š)u	kukúlatekua	kausɛ
Gummi (Serínga) <i>gódɛxka</i>	uaxtɓú, uaxt(š)ú	oahoatékua	—
Gummi-Milch —	uaxtɓudl	—	—
Bambus <i>uad</i>	—	uālá ⁷ , iúa ⁸	—
Pfeilrohr <i>galé</i>	—	ānla, ānle	—
Zuckerrohr —	—	kāla	—
Urucú <i>moxtsá</i>	mó(x)sa	muhá	muxtáre
Carayurú <i>gōnoiyá⁹</i>	(n)gělā(d)yl ¹⁰	kěnaka	kiámikolirɛ
Genipapo <i>kōlá, kōrá</i>	—	—	—
Schimmel auf Mandiocafladen —	—	t(s)ayđnipatuniɛ	—
P a l m e n :			
Mirití <i>neé</i>	nli	neé	neɛ
Tucum <i>yoxkápolani, yoxkáponani</i>	yó(x)ka	yu(x)ká	aúlikiarɛ
Tucumá <i>pěrá</i>	—	—	—
Caraná <i>muhl</i>	—	mula	—
Paxiúba <i>yōmóloyūli</i>	—	yaéa	—

¹ Sirupartig eingekochter Mandiocasaft, mit Capsicum stark gepfeffert, als Zukost zu Speisen. ² Schwarze Beeren eines Baumes, aus denen ein wohlschmeckendes, scharfes Getränk bereitet wird. ³ Uferstrauch mit Früchten, ähnlich wie Kakao. ⁴ Baum mit wohlriechendem, schwarzen Samen. ⁵ ɛ lang und nasal. ⁶ Dünner Bambus, Tamboca. ⁷ Dicker Bambus. ⁸ g sehr weich.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Piassába <i>piasd</i>	—	—	—
Yauarý —	—	<i>tūpla</i>	—
Busú ¹ —	—	<i>uahia</i>	—
Assaí <i>mihl</i>	<i>piidika</i>	<i>piprika</i>	<i>hihtre</i>
Pupunha <i>eli</i>	<i>eli</i>	<i>iné</i>	<i>é'neré</i>
Pataua <i>yūmú</i>	—	<i>yaŋmla</i>	—
Bacaba —	—	<i>yomimákalaka</i>	—

Flußnamen. (Im Yahúna.)

Die Namen für Flüsse und Bäche endigen auf <i>-iaka</i> , <i>-yaka</i> , <i>-(d)yaka</i> ; z. B.:	<i>dooyéyaká</i> = Tariira-paraná (Trahírafluß)
<i>mūmiaká</i> = Ira-paraná (Honigfluß)	<i>ueéyaka</i> , <i>ueé(d)yaka</i>
<i>ūmu(d)yaka</i> = Yapú-Igarapé	<i>parauayaká</i>
<i>pāklaka</i> = Conory-Igarapé	<i>boopeyaká</i>
<i>uaiyaká</i> = Pira-paraná (Fischfluß)	<i>uakayqká</i> usw.

Stammesnamen. (Im Yahúna.)

<i>ópaina</i> = Tanimbóka-tapuyo (Yahúna-Horde am Boopeyaká und Apaporis)	<i>kušitta</i> = Yahúna-Horde am unteren Apaporis
<i>po(d)yáká</i> = Makú (streifende Indianer zwischen Apaporis und Caiarý-Uaupés)	<i>ihítaŋmaha</i> = Guaríua-tapuyo (Stamm unbekannter Zugehörigkeit auf dem linken Ufer des mittleren Yapurá).

L. Zahlen.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
1 <i>yuhúye</i>	<i>t(š)uū(d)yá. soō-(d)yá²</i>	<i>tnoho, t(d)noho</i>	<i>nđmaré</i>
2 <i>péy(e)é</i>	<i>a(x)pēdyá. apē(d)yá³</i>	<i>ipo</i>	<i>nahđrakiaré</i>
3 <i>éléye</i>	<i>ālēdyá. dleá²</i>	<i>mákalako</i>	<i>mastrakiāré</i>
4 <i>uaxpikeliy(e)e</i>	<i>bologenaxkéne. bolo-gēnaki²</i>	<i>botldko, botráko</i>	<i>hamalikiánēnikie</i>
5 <i>yu(hu)mótokēm(e)ha. yuhumótogomha²</i>	<i>t(š)u(u)mūhupa. soō-mūhupa²</i>	<i>inobitrá(a)ko</i>	<i>mahoupúyohe</i>
6 <i>yu(hu)mótotaliwulib(e)ha. pē(a)móto-gomhayukūrutáliweriri²</i>	<i>gaimūhugē. gaimū-hupa²</i>	<i>inobitrēali³</i>	<i>ahđraālenámayo</i>
7 <i>gahēpemótotaliwulib(e)ha. perumhōserotaliweriri², pērutaliweriri²</i>	<i>ēxpēlēgaimūhugaaí</i>	<i>ipobitakreali</i>	<i>ahđraālenahđrakiq</i>
8 <i>yu(hu)moto(m)pērēro, yu(hu)moto(m)pērēlo. ēlerutaliweriri²</i>	<i>gaimūhugaaíinax-kēlē</i>	<i>mákalakobitakreali</i>	<i>ahđraālēmasírakiq</i>
9 <i>pēmoto(m)pērēro, pēmoto(m)pērēlo⁴. uaxptkelidēxparutaliweriri²</i>	—	<i>botlákobitakredli, botrákobitakredli</i>	<i>ahđraālēnamalikiá-nēnikie</i>
10 <i>pēmoto(m)pērērl, pēmoto(m)peréli. pēa-mótogomha²</i>	<i>a(x)pēmūhupa</i>	<i>tpabitapuali</i>	<i>mahoukēdāhē</i>

Von einer anderen Desána erhielt ich folgende Zahlen:

5 <i>yu(hu)moto(m)pērēro</i>	8 <i>gahēpemotoēlerutaltwulib(e)ha</i>
7 <i>gahēpemoto(m)pērutaltwulibeha, pērutaltwulib(e)ha</i>	9 <i>gahēpemototaltwulib(e)ha, gahēpemotouāxptkelitaltwulib(e)ha</i>

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Wenig <i>āminiēga</i>	<i>(t)si(i)áa(d)ya</i>	<i>kōpahēká</i>	<i>yóhe</i>
Viel <i>uēliniēro</i>	<i>paxhá</i>	<i>ni'kimaká</i>	<i>hāne</i>
Halb (<i>yuhōroba</i>) <i>dēxkó</i>	<i>dēkapá(a)</i>	—	<i>toklahu</i>
Voll <i>ohótēliri</i>	<i>mó(n)ya</i>	—	<i>puslhaē</i>
Alles <i>pahđnika</i>	<i>duxhā(d)yá</i>	<i>ll(x)taha</i>	<i>tiritotē</i>

¹ Palme mit niedrigem Stamm und ungefierten Wedeln, die zur Hausbedeckung benutzt werden. ² Von einem anderen angegeben. ³ Wohl richtiger *Inobitakreali*. ⁴ *pēmoto*... wurde anfangs *pēm(e)hóto*... gehört.

M. Pronomina.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Ich <i>yéǵ</i>	<i>yéǵ</i>	<i>yii</i>	<i>yéhǵ</i>
Du <i>mǵé, meé</i>	<i>mǵǵ</i>	<i>mií</i>	<i>mǵhǵ</i>
Er <i>in(g)ǵ</i>	<i>igǵ</i>	<i>āpiká</i> (ein anderer)	<i>ahákǵ</i> (ein anderer)
Wir <i>māli</i>	<i>gǵá</i>	<i>dyihá</i>	<i>yéta, yé'ta, yé(e)ta</i>
Ihr <i>mǵá, meá</i>	<i>mǵa</i>	<i>mihá</i>	<i>mǵta</i>
Sie <i>iná</i>	<i>ǵdyǵ</i>	<i>ĩná</i>	<i>yáhaǵǵ</i>
Andere <i>gaxtna</i>	<i>gaéi</i>	—	—
Mein Bogen <i>yǵbero buiribero</i>	<i>yapātua(d)yá. ya-pātupáhi</i>	<i>yitǵmupái(e)</i>	<i>sipatolo</i>
Dein Bogen <i>mǵyabero buirtbero</i>	<i>mǵǵ(d)yapātupáhi</i>	<i>minikatemupái(e)</i>	<i>mǵpatolo</i>
Deine Coca ¹ —	—	<i>mitádbika</i>	—
Sein Bogen <i>ĩñyábero buiribero</i>	<i>igǵ(d)yapātupáhi</i>	<i>apikaliká tǵmu-pái(e)</i>	<i>ahákǵpatolo</i>
Unser Haus <i>māliyawii</i>	<i>mai(d)yayǵǵ</i>	<i>yǵliuiia</i>	<i>siutǵ</i>
Euer Haus <i>mǵdyawii</i>	<i>mǵa(d)yayǵǵ</i>	<i>miháliuiia</i>	<i>mǵsautǵ</i>
Ihr Haus <i>ĩnayáwii</i>	<i>ǵ(d)yǵ(d)yayǵǵ</i>	<i>nāliuiia</i>	<i>neutǵ</i>

N. Adjektiva.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Groß <i>uǵalǵgelo</i>	<i>paǵá(d)yá</i>	<i>ho'baká</i>	<i>háne</i>
Klein <i>āmi(g)t(g)ā</i>	<i>(t)siǵ(d)yá, siǵ(d)yá</i>	<i>kúpaǵka</i>	<i>yǵhe</i>
Hoch <i>ǵmǵ(g)ǵǵero²</i>	—	—	—
Tief <i>ǵkǵnǵke</i>	—	—	—
Lang <i>yudǵoge</i>	<i>yoā(d)yá</i>	<i>yóaka</i>	<i>yó(o)ǵ</i>
Kurz <i>yoǵbea</i>	<i>yǵǵua</i>	—	<i>kǵne</i>
Breit <i>ǵ(e)yǵlo</i>	<i>paǵá(d)yá</i>	—	<i>hánaia, hánaia</i>
Fett <i>uǵǵǵǵero</i>	<i>yauí</i>	<i>úkirika</i>	<i>hǵyǵkǵkǵ, hǵiǵkǵkǵ</i>
Mager <i>ǵǵǵǵami</i>	<i>diimǵ</i>	—	—
Schwer <i>ǵǵkǵlika</i>	—	<i>ni'kia</i>	—
Leicht <i>kǵlauǵtna, kǵnauǵtna</i>	—	<i>kóalimeǵbe</i>	—
Kalt <i>yǵǵǵdnika</i>	<i>(t)sǵǵ(t)sǵ, sǵǵsǵ, (t)siǵ(t)si. (t)siǵ- (t)siama, (t)sǵǵ(t)- sǵama (sehr kalt)</i>	<i>hihia</i>	<i>tǵǵne</i>
Warm <i>axtsǵnika</i>	<i>ax(t)siama</i>	<i>ihia</i>	<i>hǵkiaki</i>
Trocken <i>boxhoáa</i>	<i>póoma</i>	<i>pōpóa</i>	<i>óalǵre</i>
Naß <i>deǵkǵpakana</i>	—	<i>uiłaka</i>	—
Verfault <i>boǵya (pǵtna)</i>	—	<i>lǵbaika, dábaika</i>	—
Krank <i>dǵlekǵyanima</i>	<i>tǵdyǵ, bǵkatǵdyǵ, bǵ(x)katǵdy(i)</i>	<i>hǵniǵ</i>	<i>ikǵlii</i>
Tot <i>tsǵniǵmi</i>	<i>ǵmǵǵdika</i>	<i>kirǵ(d)yá(d)yi</i>	<i>kǵlisi</i>
Hart <i>bǵǵpǵnǵka</i>	<i>bǵ(x)ka</i>	—	—
Weich <i>nǵtna</i>	<i>pǵliá</i>	—	—
Schwanger <i>n(e)hǵpo</i>	—	—	—
Gut <i>odpǵnǵka. odpǵlika</i>	<i>óa</i>	<i>hiá</i>	<i>hiǵhǵ</i>
Schön —	<i>óa</i>	—	<i>yǵhǵ</i>
Schlecht <i>yǵpǵnǵka, yǵpǵlika</i>	<i>uǵ(ǵ)li</i>	<i>tnehiǵ(š)ia</i>	<i>lǵroǵ</i>
Tapfer <i>tulapǵnǵka, tulapǵlika</i>	—	—	—
Feig <i>buxǵdnima, buxǵdlima</i>	—	<i>odmalimakǵaka</i>	—

¹ D. h. „(gib mir) deine Coca!“, wenn einer einen anderen um seinen Bastsack mit Coca bittet. ² ǵ guttural und lang.

O. Farben.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Weiß <i>bōlériye</i>	<i>bōle</i>	<i>bóya, bóiya</i>	<i>pōle, pó(o)le</i>
Schwarz <i>nyfnimi</i>	<i>(n)yt(d)ya, (n)yt</i>	<i>néya, néiya</i>	<i>tó(o)pīle</i>
Schmutzig <i>gēlāli</i>	<i>u(e)hēgē(d)yēē, u(e)-hēgēdyē</i>	<i>tāliēka</i>	<i>lokēkiē</i>
Dunkel —	<i>bēxkaniama</i>	—	—
Rot <i>dlaliye</i>	<i>diaya</i>	<i>hoākā, hoagā</i>	<i>stōle</i>
Blau <i>ya(a)tsāli, ya(a)tsāliye</i>	<i>tsēmēoa</i>	<i>hi(i)mlanēl, hī'mia</i>	<i>tēmēne</i>
Grün <i>ya(a)tsāliye</i>	<i>tsēmēoa</i>	<i>hīmitāka. hādyúa¹</i>	<i>tēmēnēla</i>
Gelb <i>bōlē</i>	<i>ēbo</i>	<i>hūt(š)ipo(o)bāka, bóya</i>	<i>hēoaki</i>

P. Zeit.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Gestern <i>dahābēloge</i>	<i>kālu, kāru</i>	<i>naōka</i>	<i>lēlkohe</i>
Morgen <i>(n)yamī(g)ā</i>	<i>yāla, ya(a)lā</i>	<i>uāiroka</i>	<i>yāmikia</i>
Heute <i>do(e)pā(g)ā, do'pā(g)ā</i>	<i>tnē</i>	<i>īnimi</i>	<i>tnēmē</i>
Jetzt <i>dopakēyā(g)ā</i>	—	—	—
Sogleich <i>dopāgola</i>	—	—	—
Dereinst <i>dahābēlokolege</i>	—	—	—

Q. Ort.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Rechts <i>diāye, diāye</i>	<i>oeni</i>	<i>li(x)tapenata, di(x)-tapenata</i>	<i>hēhāreāre, hēhār(ē)-āre</i>
Links <i>kopē</i>	<i>gaxkoani</i>	<i>kākopēna</i>	<i>kiakōreāre, kiakōr-</i>
Hier <i>iye</i>	<i>āgē</i>	<i>oó</i>	<i>hōhona [(ē)āre]</i>
Nahe <i>yēpolo, yēporo</i>	<i>yoamai</i>	<i>yoēmatāóihi</i>	<i>tōkiēāre, tōki(ē)āre</i>
Dort <i>tsōgē</i>	<i>lā(a)</i>	<i>itōna</i>	<i>tōhong</i>
Fern <i>yō'dloge</i>	<i>yoa'mā</i>	<i>yō'ē</i>	<i>yōēna</i>
Dorther <i>ōgē</i>	—	—	—
Vor (dem Haus) <i>mākela hōgoro, mākēna</i>	—	—	—
Hinter dem Haus <i>wiipēlēpē</i>	—	—	—
Über, auf dem Haus <i>witūxka</i>	—	—	—
Auf dem Baum <i>yuxkēuēxka</i>	—	—	—
Unter dem Haus <i>wiipoēkēkē</i>	—	—	—
In dem Haus, im Innern des Hauses <i>wiikaluxkēkē</i>	—	—	—

R. Modale Ausdrücke.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Ja <i>āē</i>	<i>hāē</i>	<i>hē, hāu</i>	<i>hehē</i>
Nein <i>māla(a), māra(a), māllānda</i>	<i>iamal</i>	<i>hēnoó hēno</i>	<i>ntrē</i>

S. Zeitwörter.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Atmen <i>tsioalni²</i>	<i>yeēt(š)tniyo</i>	<i>(d)yidiatā(d)yu, (d)y-idiatā(d)yē³</i>	<i>iateaniēl</i>
Aufstehen, sich erheben <i>nī(g)ini</i>	—	—	—
Baden <i>tnaguandni, uandni</i>	<i>guā(t)(š)iy</i>	<i>mā(d)yāli</i>	<i>okiā</i>

¹ Lingoa geral: *yakra*. ² Alle auf -ni auslautenden Zeitwörter im Desána haben einen kaum hörbaren (*nipe*)-Nachschlag, der vielleicht dem (*entoē*) im Kurauá-tapuyo (Tukáno) entspricht; z. B. *tsioalni* (*nipe*) usw. ³ Das *ē* im Yahúna ist sehr ähnlich einem dumpfen *u* und von diesem kaum zu unterscheiden, aber nicht identisch mit dem *ē* (= gutturalem *e*) im Tukáno etc. und besonders im Kobéua.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Beischlaf vollziehen <i>ina(d)yěná</i>	<i>yeętsię</i>	<i>mambuáll</i>	<i>tá'há</i>
Binden <i>dřřiri</i>	—	—	—
Begraben —	<i>goxtęęātęę</i>	—	—
Bleiben <i>dūhamęę</i>	—	—	—
Braten <i>tsoębđli</i>	<i>tęőęi</i>	<i>mięhoębę</i>	<i>uęękialó</i>
Brennen, verbrennen <i>ehéaiyā(ni)</i>	<i>uęę uhūā(d)ya</i> (ein Haus verbrennen)	<i>móhóęli</i>	<i>houęúo</i>
Bringen <i>airike</i>	—	—	—
Bring' Wasser! <i>deękó aįřike</i>	<i>deęko aįuđlisu, de(x)-ko aįuđli(t)ęu</i>	—	—
Bring' hierher! —	<i>đęę aįuđli(t)sú</i>	—	—
Flöte blasen —	<i>yasębo puhúaęę</i>	—	—
Denken <i>ęūnyabirikđ(ni)</i>	—	—	—
Ertrinken <i>ękđłani(nipe)</i>	—	—	—
Essen <i>bđli, bđri</i>	<i>bđai</i>	<i>mambađ(d)yęę</i>	<i>opākiá</i>
Fallen <i>yūllka(ni)</i>	<i>uęęi, uęęi</i>	<i>yiyđnyę, yiyđnyu</i>	<i>đhoasisi</i>
Wir wollen fangen, laßt uns fangen! —	<i>tsahámę nomi bę(x)-kđkui</i> (laßt uns ein Weib holen [fangen]!)	—	—
Fliegen <i>uęli</i>	<i>uęli</i>	<i>tsautđyę, tsautđyu</i>	<i>kęuei</i>
Fließen <i>oxhoamt(ni)</i>	<i>bęxkđdyi¹ huamá</i>	<i>hahla liđkahulđ(d)-yę, hahla diđkahulđ(d)yu</i> (der Fluß strömt)	<i>kotátetęę</i>
Fischen <i>u(e)hęři</i>	<i>hiętá(t)ęę</i>	<i>mipotabđbę</i>	<i>okohę</i>
Fürchten <i>tālabęole</i>	—	—	—
Gähnen <i>yāđlipuli</i>	—	—	—
Gebären <i>pōnakeli</i>	—	—	—
Gib mir Wasser!	<i>de(x)kó i(t)ęę²</i> (Ich will Wasser haben!)	—	—
Einen Flatus von sich geben —	—	<i>itopehđlige</i>	—
Gehen <i>ođli</i>	<i>kđli, kđ(u)li</i>	<i>uanúameęę, uanúameęę³</i>	<i>hotōnię. houá</i>
Graben <i>tsęāli</i>	—	—	—
Greifen <i>yęāli</i>	—	—	—
Hast du Wasser? —	<i>de(x)ko tātęi, de(x)-ko tāt(t)ęi</i>	—	—
Hast du Farinha? —	<i>bagáli la(t)ęi</i>	—	—
Hauen —	<i>pđi</i> (vgl. „schlagen“)	<i>mihpáhę kopeęi⁴</i>	<i>ho(x)tá</i>
Hören <i>pęři</i>	<i>pī(d)yęę, pī(t)ęu</i>	<i>meamłtiyu, meamłtiyę</i>	<i>okiōntęęsi</i>
Hungern <i>oámenaga</i>	<i>yęębóodyęę</i> (Ich habe Hunger)	—	—
Husten <i>tsđłři</i>	<i>tęętęi</i>	<i>tetęlika</i>	<i>otantá</i>
Jagen <i>u(e)hęřđhoali</i>	<i>tęakáuił(t)ęu</i>	—	<i>ķetōniásę</i>
Kacken <i>ęęłđuiři</i>	<i>yāmúi</i>	<i>łtá⁵</i> (Kot)	<i>okęta</i>
Kämpfen <i>gāmekáni</i>	<i>uęłđhi</i>	<i>yihłnyu, yihłnyę</i>	<i>tá(x)poni</i>
Kauen <i>bagall</i>	<i>kú(u)li</i>	—	<i>únaku</i>
Klettern <i>męłłni</i>	<i>męhđ(t)ęu</i>	<i>yimłnyu, yimłnyę</i>	<i>húmaa</i>

¹ „bęxka = hart, heftig, sehr.“ ² ę langgezogen. ³ Imperativ? ⁴ In diesem Wort steckt offenbar „du“ und anderes. ⁵ So mehrmals und von verschiedenen Personen gehört.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Kochen <i>tsólali</i>	<i>tʃó(o)leʃi</i>	<i>mīdyáabe</i>	<i>huhéa</i>
Kommen <i>āliamāni(nipe)</i>	<i>uá(a)li, yeudgē. u- (a)dli(t)xú, uāli(t)- xú du kommst. komm! komm her!</i>	<i>kētayú, kētayē</i>	<i>hēasē. oatá komm her!</i>
Es kommt Regen —	<i>déko odlioaa, dé(x)- ko uālioaa</i>	—	—
Ich gehe mit dir —	<i>mēpēpē yeēuaatoho. yéʃe uá(a)gē apé- na. mit dir mēpē- pae. apēna</i>	—	mit dir <i>mēni, mē'ni</i>
Kriechen <i>tsiudli</i>	—	—	—
Ich bin krank —	<i>tū(d)yaḍīyēʃe</i>	—	—
Lachen <i>iádyiri</i>	<i>yīipi</i>	<i>yēyu, yēyē</i>	<i>hóhihi</i>
Machen <i>mo'mēni</i>	—	—	—
Malen, bemalen <i>goxhāli</i>	<i>gēlatxibēai¹</i>	—	<i>uyakótā, uiakótā</i>
Nähen <i>ēāli</i>	—	—	—
Niesen <i>hātslali</i>	<i>axti</i>	<i>yihā(a)tstyu, yihā- (a)tstýē</i>	<i>huhasi</i>
Pfeifen <i>uīri</i>	—	—	—
Pissen <i>gōlēni</i>	<i>(g)nooli, g(n)uuli¹</i>	<i>keolē(d)yē, keolē(d)- mīdy(i)ḥē [yu</i>	<i>okónē</i>
Rauchen <i>mūnuhāli</i>	—	—	—
Reden <i>uērēni(g)ni</i>	—	—	—
Riechen <i>uihāli</i>	—	—	—
Rudern <i>uēhāli</i>	<i>uēāx(t)xú</i>	<i>miuēabe</i>	<i>huēuá</i>
Rufen <i>pīyāli</i>	—	—	—
Ich schaukele mich in der Hängematte —	—	<i>yibáukuni, yibáu(i)- kuni</i>	—
Du schaukelst dich in der Hängematte —	—	<i>mibáubadyubē</i>	—
Schießen <i>pēdyēri²</i>	—	—	—
Schlafen <i>kānini, kāltni</i> . Ich will schlafen —	<i>kalt(t)xē</i>	<i>mikābe</i>	<i>hōkiahá</i>
<i>kāniojy(e)āni</i>	—	—	—
Schlagen <i>pāli³</i>	—	—	—
Schleifen <i>uxsīpāli</i>	—	—	—
Schlucken haben —	—	<i>stkoliga</i>	—
Schnarchen <i>ōlēni</i>	—	—	—
Schneiden <i>táperi</i>	<i>yeḡlátaā(t)xē</i>	<i>mi(d)yī(t)atábe</i>	<i>hurúá</i>
Ich schneide mit meinem Messer —	<i>ya(d)yēipahi nii yēisu. mit meinem Messer ya(d)yēi- pāhi</i>	—	—
Schwimmen <i>bāli</i>	—	—	—
Sehen <i>tyali</i>	<i>pēmātxē, pēmā(t)xú</i>	—	<i>hōkiaa</i>
Singen <i>bayāli</i>	—	—	—
Sitzen <i>dodli</i>	<i>dóā(t)xu</i>	<i>mi(d)yú(u)abe</i>	<i>úrúha</i>
Sprechen <i>uērēnihini</i>	—	—	—
Springen <i>būliri</i>	<i>bu(u)lt(t)xu, bu(u)- lt(t)xē</i>	<i>mihomitáúabe</i>	<i>hūhea</i>
Stechen <i>yuxtsēni</i>	—	—	—
Stehen <i>nī(g)ni</i>	—	—	—
Sterben <i>tsīnini</i>	<i>tú(u)dyai</i>	<i>mirēyádyu, mirēy- ádyē</i>	<i>kēlisi</i>

¹ g sehr weich. ² Mit der Flinte schießen. ³ Vgl. „hauen“.

Desána	Yupúa	Yahúna	Kueretú
Tauchen <i>ohomenini</i>	—	—	—
Töten <i>uhēni</i>	<i>bólē(t)xu, bólē(t)xē</i>	<i>mihábe</i>	<i>kéliasē</i>
Trinken <i>īriri, ī(e)riri</i>	<i>i(i)li(t)xu</i>	<i>miókubē</i>	<i>móuku</i>
Umkehren <i>galitsiali</i>	—	—	—
Wachsen <i>pūliri. bēgáli</i>	—	[xu	—
Waschen <i>guáli</i>	<i>yēulaga(t)(š)i kōē(t)-</i>	—	<i>otalatosē</i>
Weben <i>pū(g)ē bēdli</i> eine Hängematte weben	—	—	—
Weinen <i>ōlēri</i>	<i>ōlēi</i>	<i>keaudyē, keaudyú</i>	<i>koini</i>
Werfen <i>bēdli</i>	<i>koa(x)tēdetxē</i>	<i>miuayatábē</i>	<i>okúlia</i>
Wollen <i>gāmēri</i>	<i>tēē(e)dyē</i>	—	<i>i(x)kiákoini</i>
Zählen <i>uaxptkioli</i>	—	—	—
Zeigen <i>tsiā(m)puli</i>	—	—	—
Ziehen <i>tālaugli</i>	<i>tēxtāaitxē</i>	—	<i>unūi</i>
Zittern <i>yexsálipēali</i> (vor Kälte zittern)	—	—	—
Vorwärts! laßt uns gehen! <i>iná</i>	<i>tsahá</i>	<i>láho, dáho</i>	<i>téa</i>
Wohlan! (Aufforderung zum Essen usw., lingua geral: <i>eré katú!</i>) <i>balalikē</i>	—	—	—

(Fortsetzung folgt.)

